

uspjeh, odnosno na svojevrsni schope-nhauerovski pesimizam i skepticizam?

U svakom slučaju, Lenoirovo djelo predstavlja zanimljiv i koristan rad, naglašavajući upravo u ovom našem potrošačkom, često neurotičnom, aktivističkom i nesretnom svijetu, važnost nutrine i čovjekove intime kao prostora od kojega valja poći, u koji valja ulagati i u koji se valja uvijek iznova vraćati, ukoliko želimo biti sretni u svakodnevici našega života.

Davor Vuković

Anton TAMARUT

Obiteljsko lice Crkve

– KS – Kršćanski kulturni centar,
Zagreb, 2013., 237 str.

Jedna od najvećih misaonih izazova za Crkvu od njezinih samih početaka bilo je religijsko-misaono strujanje pod nazivom gnoza. Gnoza je bila određeni pokušaj poganizacije kršćanske vjere. Poganizacija se očitovala u tomu što je gnoza nastojala očistiti vjeru od svega onoga što je u njoj teško shvatljivo i protivno razumu, što je prezahtjevno i ozbiljno spram uobičajenoga načina življenja. Gnoza je tako između ostaloga odbacivala vjeru u Boga Stvoritelja, Božje stvarno utjelovljenje u Isusu Kristu, jedincatost Spasitelja Isusa Krista. Kako je za gnozu svijet bio zao, tako je nužno iz toga slijedilo da se spasenje ne može događati po svijetu, nego samo po vlastitoj »gnozi«, spoznaji. U tom smislu sakramenti, a time i Crkva nisu imali nikakvo značenje. Svatko je prepušten

sebi, da svojom »spoznajom« unutar ovoga zla svijeta dođe do spasenja.

Ova kratka analiza gnoze pokazuje da i danas nismo lišeni gnostičkih pokušaja poganizacije kršćanske vjere. I onaj poznati usklik »Krist da, Crkva ne« nije ništa drugo doli jedan gnostički usklik, u kojemu se krije gnostička relativizacija, ako ne i cjelovito nijekanje uloge Crkve u spasenjskom događaju Isusa Krista. Ta gnostička tendencija u Crkvi može se primijetiti i u samoj teologiji, odnosno ekleziologiji. U posljednjih pedesetak godina katolička teologija, osim nekih hvale vrijednih iznimaka (Hans Urs von Balthasar, Joseph Ratzinger, Henri de Lubac, Medard Kehl), nije ponudila nijednu ozbiljniju ekleziologiju. Štoviše, dobiva se dojam da je Crkva prestala biti tema teologije. Ništa bolja situacija nije ni u hrvatskoj teologiji, gdje se još uvijek premalo promišlja otajstvo Crkve. Stoga knjiga zagrebačkoga teologa Antona Tamaruta jest pravo osvježenje za hrvatsku teologiju.

U skladu s naslovom knjige, »Obiteljsko lice Crkve«, Anton Tamarut u predgovoru ističe da Crkvu kani promišljati »s obiteljskim licem«, kao »zajednicu prijatelja«. Nasuprot hladnoći odnosa i sve većem otuđenju današnjega čovjeka, koje je posljedica sekularističkoga individualizma, Crkva se shvaća kao mjesto zajedništva, bratstva, gdje »se izlazi iz anonimnosti i bezličnosti života, u kojoj dolazi do izražaja osobnost... gdje se nitko ne mora pretvarati ili umišljati, gdje se može biti iskreno, gdje smijem biti i slab, gdje mogu tražiti

oproštenje i računati na pomoć u nemoćima duha i tijela.« No, time Crkva ne smije postati nekakva estetizirajuća zajednica, u kojoj se iz individualizma bježi u ugodu istomišljenika koji u Crkvi traže samo zadovoljenje svojih vlastitih potreba. U tako shvaćenoj Crkvi opet nema izlaska iz sekularističkoga individualizma, jer istomišljenici susreću opet isključivo sebe. Ta se težnja danas može primijetiti u određenim zajednicama u samoj Katoličkoj crkvi. Tomu se snažno protivi Tamarut, koji neprestance ističe kako Crkva nije obična ljudska zajednica koja ima za svrhu puko zadovoljenje ljudskih potreba, nego božansko-ljudska stvarnost. Dakle, Crkva je zajednica u kojoj se susreće i prima samoga Boga Oca po Isusu Kristu u Duhu Svetomu. U zajedništvu Crkve, u crkvenomu »mi«, napušta se vlastito »ja«, ulazi se u božansko trojstveno »mi«, gdje se se nosi i podnosi drugoga, gdje se kroz »novo zajedništvo među Isusovim učenicima« uči biti izvan sebe za drugoga. Vrijednost Tamarutovih eklezioloških razmatranja krije se upravo u teološki uspjelom prikazu Crkve kao obitelji, kao kuće, ali »kuće Božje«, a ne obične ljudske kuće.

Prvi dio knjige posvećen je upravo toj božanskoj-ljudskoj stvarnosti Crkve kroz niz kratkih ogleda. Na jednostavan i dubok način Tamarut sagledava Crkvu kao instituciju i otajstvo, kao zajednicu koja je u službi u ljubavi. Posebno je ovaj ogled o »Crkvi u službi ljubavi« aktualan, ukoliko je ljubav možda najvažnija, ali i najkrhkija riječ moderno-

ga doba. Tamarut pak naglašava da je Crkva upravo odgovor na čovjekove težnje za ljubavlju, jer »ljubav naime po sebi traži čvrsto, trajno i postojano uporište, usuđujemo se reći, stalnu i pouzdanu instituciju... Ljubav ne bi smjela biti izložena nikakvoj proizvoljnosti i ćudljivosti pojedinaca ili pojedinih skupina. Ona ne smije ovisiti o trenutačnom raspoloženju i osjećanju... Ljubav se ne improvizira i ne živi hirovito, povremeno i privremeno... Crkva je u tom smislu institucija Božje savršene ljubavi, njegova spasenja«. Dakle, Crkva nije suprotna ljubavi, ona je dar čovjeku, Božji dar koji mu zapravo pomaže da istinski ljubi. Također treba spomenuti i izvrstan ogled o »Crkvi u svadbenom ozračju«, u kojemu dolazi upravo božanska, kristološka dimenzija Crkve: »Crkva bi morala biti poput zaručnice obilježena životnom radošću i oduševljenjem. Ona bi trebala svoj život osmisliti i organizirati tako da u svemu ugađa Kristu, samo se njemu sviđa, samo za njega i od njega živi«. Ista se misao kasnije razvija u ogledu »Crkva bez konformizma«: »Upravo takva milosna pripadnost Kristovoj obitelji predstavlja temelj za uzajamne odnose, za višesmjerni, iskreni, otvoreni, katkada i kritički dijalog u Crkvi... Ružno bi bilo kada bi crkveni život bio obilježen plahošću, ljigavošću i raznoraznim dodvoravanjima.« Tamarut je s pravom vrlo jasan protiv nekakve Crkve pukih ljudskih potreba: »Problem nastaje kada se Crkva po pojedinim svojim članovima zaljubi u ono vremeno i zemaljsko, kada se da fascinirati učinkovitošću i uspjehom ovozemalj-

skih društava.« Crkva se zbog toga ne smije povući u svoje »male svakodnevnne srećice« (Nietzsche), ona je »grad na gori«, kako ističe zagrebački teolog, a to znači »da se ne smije prestrašiti svoga poslanja i podleći napasti da se povuče iz javnog života i živi u tajnosti, u 'sakristiji'«.

Ostale su teme posvećene Duhu Svetomu, obiteljskim korijenima i životu Crkve, gdje nailazimo na prelijepu misao o Crkvi: »Isusova nova obitelj – Crkva, naviještena i začeta u njegovu propovijedanju i okupljanju učenika, bit će rođena u porođajnim bolima na križu. Križ je rodno mjesto Crkve, a Marija, Isusova majka i njegova najodličnija učenica, te Ivan, njegov ljubljani učenik, pod križem predstavljaju prvinu Isusove nove obitelji.« Ostale koje Tamarut analizira su obnova, poniznost, hodočasnička dimenzija Crkve: »Crkva ne smije stajati na mjestu, niti se smije vezati samo uz određeni prostor i vrijeme, kulturu, jezik i običaje. Ne smije se vraćati u prošlost i žaliti za 'boljim' vremenima.« Također je izvršno poglavlje o Crkvi kao zajednici koja bi trebala biti slobodna od »kompleksa savršenosti.«

Nakon niza kratkih promišljanja, drugi dio knjige donosi sustavne prikaze određenih eklezioloških tema: »Sentire cum Ecclesia«, dijalog između svećenika i laika, izvor i obzor kršćanske solidarnosti, evangelizacija politike i politizacija evanđelja, ljepota i radost vjere, duhovnost 2. vatikanskog sabora. Radi se o temama koje su od posebne važnosti za razumijevanje Crkve,

napose njezina poslanja u uvjetima današnjega društva. Svim temama Tamarut je pristupio iscrpno i sustavno, uvodeći nas s lakoćom u vrlo složene ekleziološke teme. Posebnu pozornost zavrijeđuje promišljanje »sentire cum Ecclesia«. Ta se tema čini danas možda najaktualnijom za kršćanski pristup Crkvi, točnije za življenje Crkve, što je zapravo zagrebačkom teologu ponajprije i stalo u cijeloj knjizi. Naime, navikli smo neprestance kritizirati Crkvu, tražiti od nje da se obnavlja i mijenja, ali smo postali nesposobni »osjećati« s Crkvom, ljubiti Crkvu, a time učiti od Crkve i dati se kritizirati Crkvom: »Da bi se uopće moglo osjećati s Crkvom (*Sentire cum Ecclesia*), potrebno je prije toga Crkvu iznutra osjetiti, odnosno, osjećati (*Sentire Ecclesiam*), osjetiti je i doživjeti u prvom redu kao činjenicu vjere, kao otajstvenu stvarnost.« Ili još bolja misao: »Osjećati s Crkvom znači slobodno, svjesno i odgovorno živjeti u Crkvi, s Crkvom i za Crkvu, i to po Kristovu uzoru, brinuti o njoj kao o svom vlastitom Tijelu, o Tijelu kome i sam kao ud pripadam. Drugim riječima, to znači biti suodgovoran za Crkvu, za kvalitetu njezina života i poslanja... Osjećajući Crkvu kao Tijelo Kristovo i njegujući kao udovi istog Tijela u prvom redu prijateljske i plodne odnose s Glavom Tijela komu pripadamo, istodobno smo upućeni na blizak i dobrotvoran odnos prema drugim udovima.« Radi se, dakle, o prevažnom razmatranju koje se može shvatiti kao programatsko poglavlje cjelokupne Tamarutove studije te ga čitateljima preporučujemo kao prvo za pročitati.

Zadnje pak poglavlje o duhovnosti 2. vatikanskoga sabora treba postati nezaobilaznim štivom za sve one koji žele saznati što je to kršćanska duhovnost, jer nam donosi izvrstan sažetak kršćanske duhovnosti. Naime, pojam duhovnosti među samim kršćanima postao je prazan pojam, pod kojim se razumijeva mnogo toga što nema nikakve veze s kršćanskom vjerom i duhovnošću. A naš pisac daje nam jasne temelje kršćanske duhovnosti: liturgijska duhovnost, biblijska i kristocentrična duhovnost, duhovnost usred svijeta, eklezijalno-komunitarna duhovnost, ekumenska duhovnost, misijska duhovnost.

Sve u svemu, knjiga Antona Tamaruta predstavlja golem doprinos ekleziologiji na hrvatskom govornom području. Njegovu bismo ekleziologiju možda mogli nazvati »duhovnom ekleziologijom«. Radi se o ekleziologiji, u kojoj se Crkva poima kao božansko-ljudska zbilja koja nas iznutra mijenja, preobrazuje

naš duh i cijelo naše biće, pretvara nas u »eklezijalne osobe« (Origen), a našu duhovnost u eklezijalnu duhovnost. Iz toga slijedi sljedeće: želi li tko vjerovati u Isusa Krista bez Crkve, razvijati duhovnost bez Crkve, on bi vjerovao u nekakvog krnjeg, svojega, subjektivističkoga Krista. A tko vjeruje u Krista, treba vjerovati u »cjelovitoga Krista« – »Christus totus« (Augustin), u Krista kao Glavu s njegovim Tijelom, Crkvom. Duhovna ekleziologija, usudili bismo se tako sažeti ovu vrijednu knjigu, zapravo nas poziva na obraćenje, na obraćenje prema Kristu, ali i na obraćenje prema Crkvi, kao Kristovu Tijelu.

Ekleziološka razmatranja Antona Tamaruta zasigurno će koristiti svim vjernicima, ali i onima kojima je Crkva strana ili odbojna. Vjerujemo da će ovom knjigom i jednima i drugima zasjati obiteljsko lice Crkve.

Ivica Raguz